

Not 20

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 19 maj 2021 följande beslut (mål nr 7102-20).

Bakgrund

1. Den som har beviljats assistansersättning kan antingen själv vara arbetsgivare för sina personliga assistenter eller välja att anlita en assistansanordnare som tillhandahåller personliga assistenter. Han eller hon kan begära att Försäkringskassan ska betala ut ersättningen direkt till anordnaren.

2. Om assistansersättning har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp ska Försäkringskassan besluta om återbetalning av ersättningen om den försäkrade har orsakat den felaktiga utbetalningen genom att lämna oriktiga uppgifter. Om ersättningen har betalats ut till en assistansanordnare får Försäkringskassan besluta om återkrav från anordnaren i stället för från den försäkrade. Om det finns särskilda skäl får ett krav på återbetalning helt eller delvis efterges.

3. Frösunda Omsorg AB har mottagit assistansersättning för en person som varit beviljad assistansersättning för tiden februari–oktober 2014. Det har i efterhand konstaterats att personen inte borde ha beviljats ersättning. Försäkringskassan beslutade att bolaget skulle betala tillbaka ersättningen. Som skäl angavs att bolaget hade lämnat felaktiga uppgifter om utförd assistans. Assistansersättning hade därför utbetalats felaktigt.

4. Frösunda Omsorg AB överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm och anförde följande. Det är ostridigt att assistansersättning har betalats ut felaktigt. Försäkringskassan har dock inte gjort sannolikt att assistans inte har utförts eller att bolaget har orsakat den felaktiga utbetalningen genom att lämna oriktiga uppgifter.

5. Förvaltningsrätten avslog överklagandet med följande motivering. Utredningen i målet talar starkt för att redovisad assistans inte har utförts. Försäkringskassan har därför visat att assistansersättningen inte har använts till köp av assistans. För att återbetalningsskyldighet ska uppkomma räcker det med att mottagaren av ersättningen har lämnat oriktiga uppgifter och det krävs inte att vederbörande varit medveten om felaktigheten. Det har inte kommit fram några omständigheter som utgör skäl för eftergift av återbetalningsskyldigheten.

6. Bolaget överklagade domen till Kammarrätten i Stockholm, som inte meddelade prövningstillstånd.

Yrkanden m.m.

7. *Frösunda Omsorg AB* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska meddela prövningstillstånd i kammarrätten.

Skälen för avgörandet

8. Högsta förvaltningsdomstolen finner skäl att meddela prövningstillstånd och att avgöra målet omedelbart.

9. Enligt 34 a § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) ska kammarrätten meddela prövningstillstånd bl.a. om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.

10. Av 51 kap. 19 § socialförsäkringsbalken följer att Försäkringskassan på begäran av den försäkrade får besluta att assistansersättning ska betalas ut till den som anordnar den personliga assistansen. En assistansanordnare som tagit emot assistansersättning ska enligt 20 § utan uppmaning betala tillbaka sådan ersättning som inte har använts för köp av personlig assistans eller för kostnader för personliga assistenter.

11. I 108 kap. 2 § första stycket socialförsäkringsbalken anges att Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av ersättning som den har beslutat enligt socialförsäkringsbalken om den försäkrade eller, i förekommande fall, den som annars har fått ersättningen har orsakat att denna har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter, eller underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Detsamma gäller om ersättning i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som fått ersättningen har insett eller skäligen borde ha insett detta.

12. När det gäller beslut enligt 2 § om återbetalning av ersättning får Försäkringskassan, enligt 9 a § första stycket, besluta om återkrav av assistansersättning från den till vilken ersättningen har betalats ut enligt 51 kap. 19 § i stället för från den försäkrade.

13. I 9 a § anges inte under vilka förutsättningar som ett återkrav kan riktas mot assistansanordnaren. Lagtexten kan läsas som att det räcker att det finns grund för återkrav enligt 2 § men att det inte krävs att det är assistansanordnaren som har orsakat att ersättning lämnats felaktigt eller ens att denne borde ha insett felaktigheten. Förarbetena (prop. 2012/13:1 s. 231 och 258) ger dock intryck av att detta inte har varit avsikten utan att en förutsättning för att assistansanordnaren ska bli återbetalningsskyldig är att denne uppfyller rekvisiten i 2 §.

14. Målet gäller under vilka förutsättningar som ett krav på återbetalning av assistansersättning som lämnats felaktigt kan riktas mot en assistansanordnare. Lagtexten ger utrymme för olika tolkningar och det saknas vägledande avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen. Eftersom det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan prövas av högre rätt ska prövningstillstånd i kammarrätten meddelas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen meddelar prövningstillstånd.

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver det överklagade beslutet och meddelar Frösunda Omsorg AB tillstånd för prövning i Kammarrätten i Stockholm av bolagets överklagande av Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 25 september 2020 i mål nr 29075-19.

I avgörandet deltog justitieråden *Knutsson*, *Baran* och *Gäverth*. Föredragande var justitiesekreteraren Maria Rydell.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2020-09-25 ordförande Björklund):

Det är ostridigt i målet att Frösunda Omsorg AB har fått 820 400 kr i felaktigt utbetald assistansersättning. Förvaltningsrätten finner inte skäl att göra någon annan bedömning i denna del.

Enligt förvaltningsrättens uppfattning talar utredningen i målet starkt för att redovisad assistans inte har utförts. Försäkringskassan får därför anses ha visat att assistansersättningen inte har använts till köp av personlig assistans och att den därför har utbetalats felaktigt. Vad gäller invändningen att Frösunda Omsorg AB varit i god tro konstaterar förvaltningsrätten att det enligt ordalydelsen i 108 kap. 2 § SFB endast krävs att ersättningsmottagaren, dvs. bolaget, har lämnat oriktiga uppgifter och inte att mottagaren varit medveten om felaktigheten eller på annat sätt agerat oaktsamt. Redan av denna anledning har det funnits skäl att rikta återbetalningskravet mot bolaget.

Förvaltningsrätten anser att det sammantaget föreligger grund för att ålägga Frösunda Omsorg AB:s återbetalningsskyldighet i enlighet med Försäkringskassans beslut. Det har inte kommit fram några omständigheter som utgör skäl för eftergift av återbetalningsskyldigheten. Överklagandet ska därför avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2020-11-25, Beck-Friis och Berselius):

För att kammarrätten ska pröva överklagandet krävs prövningstillstånd.

Kammarrätten har gått igenom allt material som finns i målet och kommit fram till att prövningstillstånd inte ska meddelas. Överklagandet kommer därför inte att prövas av kammarrätten.

– Kammarrätten meddelar inte prövningstillstånd. Förvaltningsrättens avgörande står därför fast.